

Shabbat Parashat Vajera

I början av veckans parasha läser vi: *Herren visade sig för Abraham i Mamres lund. Abraham satt i tältöppningen under den hetaste tiden på dagen. Han såg upp och fick se tre män stå där framför honom.* (18:1-2)

Varför satt han där? Torakommentatorn Rashi påpekar att versen ska läses ihop med slutet av förra veckans parasha: *Abraham var 99 år då hans förhud skars bort, och hans son Ismael var 13 år då han blev omskuren. På samma dag blev Abraham och hans son Ismael omskurna. Alla män som fanns hos Abraham blev omskurna tillsammans med honom, slavar som var födda hos honom och slavar som han hade köpt av utlänningar.* (17:24-27)

Och där Gud ger ett löfte till Abraham: *Vidare sade Gud till Abraham: "Du å din sida skall hålla mitt förbund, du och dina ättlingar i släktled efter släktled. Förbundet mellan mig och er och dina ättlingar skall ni hålla på detta sätt: ni skall låta omskära alla av manligt kön. Ni skall skära bort förhuden, och detta skall vara tecknet på förbundet mellan mig och er. Alla av manligt kön bland er skall omskäras när de är åtta dagar gamla, i släktled efter släktled..."* (17:9-12)

Rashi förklarar för oss att Abraham satt i tältöppningen då det var den tredje dagen efter hans omskärelse för att ta det lugnt och samtidigt vara på utkik efter eventuella förbiresande, för att kunna uppfylla *mitsvan* av *hachnasat orachim*, att välkomna gäster till sitt hem. Till skillnad från shabbat som är en unik judisk innovation till världskulturarvet så är omskärelse inte ett judiskt påhitt utan var redan på tiden som beskrivs i Tanakh en vida spridd och vanlig förekommande praxis i den Antika Främre Orienten. Mycket av sedvänjorna vi läser i texterna i Toran är förankrade i den tid och den kulturella kontext som Toran uppkom under. Djuroffer som den direkta kommunikationstråden till Gud t ex var en annan vanlig och självklar del i den religiösa världen på den tiden. Det är en judisk och rabbinisk innovation däremot att efter Andra Tempelns förstörelse ersätts djuroffer med siddur och synagoga. Något som av omvärlden sågs som en galenskap och där alla andra folk höll fast vid sina Tempel och offerritualer (vilket var så klart lätt för dem: de hade ju kvar sina Tempel).

Toran är speciellt på så sätt att den ofta sätter nytt spinn på gamla religiösa ritualer och adapterar dessa och ger dem ny mening. En sån är just omskärelse: vid 99 års ålder omskärs Abraham och med honom hela hans manliga hushåll och därefter alla män vid åtta dagars ålder som en symbol på förbundet som Gud slöt med Abraham.

Syftet med ett symbol är att ge mening. På vilket sätt symboliserar omskärelsens ritual den ömsesidiga och eviga relation mellan Gud och Abraham, som ett förbund, på hebreiska: *brit*?

Utanför det gamla Israel så genomfördes omskärelse som pubertetsritual, dvs den var tydligt knuten till sexualitet. Att ta bort förhuden på en ung pojke, ofta i tonåren, var ett sätt att ge honom a "rite of passage" in i manlighet, där han på så sätt symboliskt lämnar barndomen och träder in i fortplantningsålder. Symbolen (omskärelse) och dess mening (att markera början på sexuell aktiv ålder) är tydlig.

I Toran däremot så är omskärelsen tidigarelagd till den åttonde dagen, dvs. vid den tidigaste stadiet i pojken liv, han har bokstavligen just lämnat moderlivet.

Om vi ser tillbaka till toratexten: Efter långa år av ofruktbarhet och trots ett tidigare löfte som Abraham hade fått av Gud så hade han vid 99 års ålder endast en son med Saras tjänarinna Hagar, Ishmael, men inte ett barn med sin hustru Sara. Gud talar igen till Abraham när denne är redo att nöja sig med Ishmael, och det förnyade löfte som även för med sig en namnändring från Abram till Abraham, och från Sarai till Sarah – medför först nu också kravet att omskära sig och alla generationer efter honom. Det är nu någonting händer. Abraham omskar sig, precis som Gud hade

befallt, han sitter vi tältöppningen och ser de tre männen som kommer och som nu meddelar Abraham att Sarah vid 90 års ålder blir gravid och att om ett år kommer föda barn. Fruktbarhet kommer till Sarah när Abraham träder in i Omskärelsens Förbund, Brit Mila. Inte tidigare, inte senare.

Men omskärelse som symbol sträcker sig mycket längre än så: den måste upprätthålla den ömsesidiga karaktären av en förbundsrelation: På ena sidan så symboliserar den Gud som garanti för fertilitet för Abrahams klan som på inget sätt står på säkra grunder än, å andra sidan symboliserar den människans hängivenhet och lojalitet mot Gud. Genom kravet att alla manliga barn omskärs just på den åttonde dagen skiljer brit mila från associationer till fruktbarhetsritualer – vissa antropologer och debattörer önskar ännu att läsa in det i brit mila. Just vårt insisterande på den åttonde dagen är nyckeln till att förstå brit mila.

Det är inget slumpmässigt i det. Och nej, det går inte att "bara vänta lite till, tills barnet är vuxen". Då blir omskärelsen igen kopplad till fertilitet och fruktbarhet och det är just det Toran inte vill! Att Toran ger oss den åttonde dagen är djupt symboliskt. Igen! En symbol har syftet att pekar på en bakomliggande betydelse.

Varför då åtta? Vajikra (3 Moseboken) 22:27 ger svaret: *När en kalv, ett lamm eller en killing har fötts, skall den dia sin mor i sju dagar, men från den åttonde dagen är den Herren till behag som eldoffergåva.* Men inte ens djur, som är så centralt i den antika israelitiska Tempelritualen, får bli tagen från dess mor under de första sju dagar av sitt liv. På samma sätt så läggs *brit mila* till den åttonde dagen – men heller inte fördröjas. Ett nyfött barn undergå en enorm utveckling under dennes första levnadsvecka: den gradvis hittar sig tillräta till ett liv utanför moderlivet med nya ljud, temperaturintryck, ljusreflexer... efter cirka en vecka börjar föräldrarna se de första tecken på barnets kroppsspråk och lär sig att tolka barnets signaler. Med varje dag som går efter den första levnadsveckan så tilltar barnets sätt att reagera på sin omvärld och bearbeta sinnesintryck. På så sätt är den åttonde dagen den första dagen då den lilla pojken kan börja sitt liv i Guds tjänst. Dvs ett liv som ska få honom att växa upp med en djup rotad känsla av tillhörighet till det judiska folket, av åtaganden av mitsvot, detta blir en livslång process vars symbol är just omskärelse som ett tecken på detta förbund och detta åtagandet. Judendomen har förstått att barn INTE växer upp i ett kulturellt vakuum och att detta INTE är någonting att eftersträva heller. Judendomen ser det som föräldrarnas och den judiska gemenskapens uppgift att se till att våra barn växer upp med en judisk identitet. Och detta uppnås genom att aktivt påverka barn från spädbarnsåldern, det är inte någonting som avvaktar med tills barnen blir *bar mitsva* eller *bat mitsva* eller tills de fyller arton år. Att se till att barnen växer upp till stolta och kunniga judar är ett åtagande som föräldrarna gör åt sitt barn. Det är i väsen inte så olika vad kristna föräldrar tar på sig som doplöfte när de väljer att döpa sina barn. Även här avlägger föräldrarna ett löfte att uppfostra sina barn i den kristna kulturen.

Det är vid den åttonde dagen då barnen börjar visar sina första individuella karaktärsdrag där *brit mila* genomförs och där samtidigt pojken får sitt namn: namnet under vilken han kommer att kallas upp till Toran under resten av sitt liv, namnet som kommer att stå i ketuban, den dagen han gifter sig, namnet som följer hans judiska liv och som följer med honom från ögonblicket då han träder in i Abrahams förbund genom *brit mila* och som blir början av en livslång process av tilltagande självständighet och ansvar.

Den största utmaningen vi står inför idag är att förklara detta för en alltmera tondöv omvärld som har förlorat förmågan att lyssna och har förlorat kunskap, medvetenhet, och respekt i mötet med den egna kulturen, och andras.

Shabbat Shalom